

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA 3 (P3)

HUKURI 2014

TIMARAKA: 100

NKARHI: tiawara ti2½

Papila leri ri na 6 wa tipheji.

SWITSUNDZUXO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWIMBIRHI:

XIYENGE XA A: Switshuriwa swa xitsalwana 50 wa timaraka
XIYENGE XA B: Switshuriwa swa xitsalwambiko: (2 x 25) 50 wa timaraka

LEMUKA: Vakamberiwa va languteriwa ku hlamula swivutiso SWIMBIRHI eka xiyenge lexi.

2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XA A na swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka ha rona.
4. Sungula xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele ku kunguhata (Tirhisa mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele wu va EHENHLA ka xitsalwana.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati ku hingakanya minkunguhato hinkwayo.
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa nkarhi wa wena hi ndlela leyi:
XIYENGE XA A: kwalomu ka 80 wa timinete.
XIYENGE XA B: kwalomu ka 35 x 2 wa timinete.
8. Nombora tinhlamulo hilaha swivutiso swi nomboriweke hakona eka papila leri.
9. Nhlokomhaka yi nga tekeriwi enhlokweni loko ku hlayiwa ntsengo wa marito.
10. Tsala swi saseka no vonaka.

XIYENGE XA A: XITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 400–450 wa marito.

1.1 Nkhuvo wo tlangela siku ra Ndzhaka, mfuwo na matimu. [50]

1.2 Swiboho swa mina eka lembe ra 2015. [50]

1.3 Minkarhi ya makhisimusi, novinjara na magudufurayideyi yi heta mali yo tala swinene. [50]

1.4 Ku pfuna ka mavandla yo kaneta ya tipolitiki laha tikweni. [50]

1.5 Vunene na vubihi bya nhluvuko etikweni. [50]

1.6 Xiya swifaniso leswi nga laha hansi, kutani u hlawula xin'we u tsala xitsalwana xa risima hi nhlokomhaka leyi xi ku tiselaka yona emiehleketweni.

1.6.1

[Xifaniso lexi xi huma eka magazini ya *Sowetan Soccer Issue 24*]

[50]

1.6.2

[Xifaniso lexi xi huma eka magazini ya *Skyways* ya Nhlangua 2013]

[50]

1.6.3

[Xifaniso lexi xi huma eka magazini ya *Real* ya Nyenyanyana 2014]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A:

50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO**XIVUTISO XA 2****SWILETELO:**

- Hlawula tinhlokomhaka TIMBIRHI ntsena leti u ti twisisaka swinene, kutani u tsala switsalwambiko hi tona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 180–200 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji YINTSHWA.

2.1 PAPILA RA MAFUNDZA

U xavile thelevhixini eka vhengele ro xavisa fenichara ra Bukutani. Endzhaku ka vhiki u lemukile leswaku eka yona a ku na xivandla kumbe ndhawu yo tlhoma tintambhu ta *DSTV* tanihilaha swi kombisiweke eka xinavetiso na le ka xibukwana xo komba matirhiselo. Tsalela mininjhere wa vhengele **papila ra xivilelo**, u vilela hi mhaka leyi.

[25]**2.2 MATIMU YA MUFI**

Kokwana wa wena loyi a a ku rhandza swinene u hundzile emisaveni. Tsala **matimu** ya yena lawa u nga ta ya hlaya hi siku ro n'wi heleketa endlwini ya yena yo hetelela.

[25]**2.3 XIVIKO**

Mininjhere wa masipala wa le ka n'wina u ku komberile ku endla ndzavisiso mayelana na nkayivelo wa mati ewadini leyi u tshamaka eka yona. Tsala **xiviko** lexi u nga ta n'wi rhumela xona.

[25]**2.4 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU**

Tanihi muteki wa mahungu wa phephehungu ra *Masase*, tsala **atikili** mayelana na ku andza ka vugevenga byo ngenela etindlwini lebyi humelelaka endhawini ya ka n'wina.

[25]**2.5 MBULAVULO WA MAFUNDZA**

Endhawini ya ka n'wina mi akeriwile layiburari ya ximanguvalawa hi mfumo wa le xikarhi hi ku tirhisana na khamphani ya *Moja Motors* yo endla mimovha, leyi kumekaka edorobeni ra le kusuhi. Tsala **mbulavulo** lowu u nga ta wu andlala hi ku yimela vaakandhawu hi siku ra ku pfuriwa ka layiburari ya kona.

[25]

2.6 INTHAVHIYU

Tsala *inthavhiyu* leyi veke kona exikarhi ka muhaxi wa nongonoko wo karhi eka rhadiyo na Xirho xa Huvonkulu (MEC) wa Ndzawulo ya Dyondzo ya xifundzhankulu xa n'wina mayelana na mbuyelo wa vadyondzi va ka Giredi 12.

[25]

NTSENGO WA XIYENGE XA B:	50
NTSENGO WA TIMARAKA:	100